

DERS KİTAPLARINDAKİ YARDIMCI SESLERLE İLGİLİ BİLGİ YANLIŞLARI

Prof. Dr. M. Metin KARAÖRS

Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
Elmek: mkaraors@erciyes.edu.tr

Özet

Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı ders kitaplarında, bu kitapları kaynak olarak alan bazı dersanelere ait dergilerde ve bazı dil bilgisi kitaplarında Türkçe ses bilgisiyle ilgili birçok yanlışlar bulunmaktadır. Türkçede kullanılan yardımcı sesler, -y- ve -n- ünsüzleri ile -ı-, -i-, -u-, -ü- ünlüleridir. Bütün Türk dünyasında -s-, -ş- ünsüzlerinin ve -a-, -e- ünlülerinin, ayrıca ilgi hâli eki -nın, -nin, -nun, -nün ekinin başındaki -n- ünsüzünün kaynaştırma harfi olarak gösterilmediği, öğretilmediği hâlde; sadece Türkiye’de bazı kaynaklarda gösterilmesi, öğretilmesi, hem Türkçeye aykırı, hem de Türkçenin öğretilmesinde birlik ve beraberliği bozucu bir davranış niteliğindedir.

Anahtar kelimeler: yardımcı ünsüz, yardımcı ünlü, ilgi hâli eki, iyelik eki, geniş zaman eki, kaynaştırma harfi

Abstract

There are many mistakes about Turkish grammar, inside the books those were prepared by National Education Ministry and magazines which are published by some private teaching institutes. Auxiliary voices that used in Turkish are: -y- , -n- consonants and, -ı-, -i-, -u-, -ü- vowels. In spite of -s-, -ş- consonants and -a-, -e- vowels, likewise -n- consonant in front of genitive suffix -nın, -nin, -nun, -nün, are not shown and taught as contraction letter in whole Turkish world; being taught and shown in some source in Turkey is a behaviour like breaking unity at teaching Turkish and, antithetic to Turkish Language.

Keywords: Auxiliary consonant, auxiliary vowel, genitive suffix, possessive suffix, aotris timeless, contraction letter.

Giriş

Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı ders kitaplarında, bu kitapları kaynak olarak alan bazı dersanelere ait dergilerde ve bazı dil bilgisi kitaplarında Türkçe ses bilgisiyle ilgili birçok yanlışlar bulunmaktadır. Bu yanlışların bazılarına aşağıda temas edilmiştir. (Yanlışlar italik harflerle yazılmış, alındıkları kaynaklar dipnotlarda gösterilmiştir.)

1. Kaynaştırma harfleri ile ilgili bilgilerin yanlış olanları şunlardır:

1.1. -s,-ş- ünsüzleri ile ilgili yanlışlıklar

“b.Kaynaştırma : Türkçe sözcüklerde iki ünlü yan yana bulunmaz. Bu nedenle ünlü ile biten bir sözcüğe ünlü ile başlayan bir ek getirileceği zaman araya **n, s, ş, y** ünsüzlerinden biri getirilir. Bu ünsüze “kaynaştırma ünsüzü” ya da “kaynaştırma harfi” denir.¹

Çanta	-	s	i
Ad kökü	kaynaştırma	ünsüzü	iyelik eki (3.tek. kişi)
İki	-	ş	-
Ad kökü	kaynaştırma	ünsüzü	er üleştirme sayı sıfatı yapan ek

“iki-ş-er” kelimesinde -ş- kaynaştırma ünsüzü olarak gösterilirken aynı kitabın 33. sayfasında isimden isim türeten ekler bölümünde -şar, -şer eki, parçalanmadan gösterilmiştir.² Bu bir tezattır.

“ç. İyelik ekleri: İsimlere gelen kişi ekleridir. Varlık ya da kavramların ki-me ait olduğunu belirtir.

3. Tekil kişi : (s)ı, -(s)i, -(s)u, -(s)ü kalemî”³

“.....biner, yetmişer, yedişer gibi. (Ünlü ile biten sayılarda araya ‘ş’ koruma ünsüzü girer.”⁴

“...anasını kelimesindeki -s-, ana ile teklik 3. kişi iyelik eki olan -ı arasına girmiştir. Kafasına kelimesindeki -s- ünsüzü de aynı görevle yer almış yardımcı ünsüzdür.”⁵ Aynı kitabın 92. sayfasında -s- ünsüzünün (-sı, -si...) şeklinde ünlüyle birlikte bütünleşmiş şekilde iyelik eki olarak gösterilmesi bir tezattır.

“3. tekil şahıs: ... sı, -si, -su, -sü: araba(s)ı, kedi(s)i, palto(s)u”⁶ şeklinde, iyelik eki -sı... bütün hâlde gösterilirken, örneklerde (s)’nin ayrıç içinde gösterilmesi bir tezattır.

Yukarıdaki örneklerde “-s-” ve “-ş-” ünsüzlerinin kaynaştırma harfi olarak gösterilmesi yanlıştır.

¹ Türk Dili ve Edebiyatı Türk Dili, Lise I, MEB, Komisyon, İstanbul 2000, s. 20-21

² ---- age. s. 33

³ ---- age. s. 37

⁴ Neşe Atabay ve diğerleri, Sözcük Türleri, TDK, 1983 s. 49

⁵ Rekin Ertem, Türk Dili I, Serhat yayınları, İstanbul 2001, (MEB tavsiyeli), s. 98

⁶ Türk Dili ve Edebiyatı Türk Dili, Lise 2, Komisyon, MEB, İstanbul, 2000. s. 17

1.2. –n- ünsüzünün yanlış yerlerde kaynaştırma harfi olarak gösterilmesi

“İlgi hâli : Eklendiği adı tamlayan durumuna getiren ektir. Sözcüklere ünlü uyumuna göre –ın, –in, –un, –ün, –(n)ın, –(n)in, –(n)un, –(n)ün eklerinin getirilmesiyle yapılır”.⁷

Ayşe'nin elbisesi

Bu örnekte –n-, araç içinde (n)in şeklinde gösterilirken Ayşe-nin elbisesi şeklindeki kelime grubunda “-nin” şeklinde bütün olarak gösterilmesi tezattır.

“İlgi Hâli: ...İlgi hâli eki –in eklendiği sözcüğün ünlülerine göre değişerek –(n)ın, –(n)un, –(n)ün biçimine girer.”⁸ Bu yargı ile Türkiye Türkçesindeki –nın, –nin... şeklindeki ek tamlayan eki kabul edilmemektedir.

“Türk millet i n in bir ferdi olarak” sözündeki iyelik –i ile tamlayan eki –in arasına giren –n- yardımcı ünsüzdür.⁹

“Tamlayan Durumu:... Bu durum eki de bağlandığı adın ünlülerine göre değişikliğe uğrayarak –ın, –un, –(n)in, –(n)ın, –(n)un, –(n)ün biçimlerini alır.”¹⁰ “Belirtili tamlama: ...Tamlayanı ünlü ile bitiyorsa –(n)in ve ünlü uyumuna göre –(n)ın, –(n)un, –(n)ün ekini alır.”¹¹

Yukarıdaki örneklerde ve anlatımlarda “-n-” kaynaştırma ünsüzü olarak yanlış değerlendirilmiştir.

“İlgi (Tamlayan) hâli eki: –ın (-in, un, ün) ...Bu ek, ünsüzle biten isimlere doğrudan, ünlüyle biten isimlere de –n- ünsüzüyle eklenir.”¹² (Örnekler bu şekilde). Bu yargı ile Türkiye Türkçesinde –nın, –nin ... şeklinde tamlayan (genitif) eki olduğu kabul edilmemektedir.

1.3. –a-,e- ünlülerini yardımcı ünlü olarak gösterme yanlışları

“a. Yardımcı ünlü: Türkçede bazı durumlarda ünsüzle biten bir sözcüğe ünsüzle başlayan bir ek gelince araya yardımcı ünlü girer.”¹³

Sev	-	(e)	-	r
Koş	-	(a)	-	r
Yardımcı ünlü				

⁷ Türk Dili ve Edebiyatı Türk Dili, Lise 1, s. 37

⁸ Türk Dili ve Edebiyatı Türk Dili, Lise 2, s. 16

⁹ Rekin Ertem, Türk Dili 1, Serhat yayınları, İstanbul 2001, (MEB tavsiyesi), s. 98

¹⁰ Neşe Atabay ve diğerleri, age. s. 45

¹¹ ---- age. s.53

¹² Rekin Ertem, age. s. 89

¹³ Türk Dili ve Edebiyatı Türk Dili, Lise 1, s. 37-38

“Geniş zaman kipi: -(a)r, -(e)r...”¹⁴ “Geniş zaman eki, fiillere ünlü-ünsüz durumuna göre -r, -(a)r, -(e)r; -(i); -(u)r, -(ü)r getirilerek yapılır.”¹⁵

Bu örneklerde (-a-), (-e-) ünlülerinin yardımcı ünlü olarak gösterilmesi yanlıştır.

Aynı yanlışlar ÖSS sorularında da bulunmaktadır:

“Kaynaştırma : Türkçe sözcüklerde iki ünlü çoğunlukla yan yana bulunmaz. Bu yüzden ünlü ile biten bir sözcüğe ünlüyle başlayan bir ek gelirse bu iki ünlünün arasına “y, ş, s, n” koruyucu ünsüzleri girer. Buna kaynaştırma denir. Örneğin ; Araba-y-a Kuzu-n-un Yedi-ş-er Pasta-s-ı“)

“Örnek 3---

Üleştirme sayı sıfatı eki -er (-ar) ünlüyle biten sayılara eklendiğinde araya “ş” kaynaştırma harfi girer. Aşağıdakilerden hangisinde bu kurala örnek oluşturmayan bir sözcük vardır?

- Defterlerinize ikişer cümle yazın.
 - Beşer kişilik gruplara ayrıldılar.
 - Masalara yedişer tabak koyalım.
 - Herkes yirmişer dakika konuşacak.
 - Üyelerden ellişer milyon lira toplayalım.
- (1999-ÖSS)

Çözüm

Açıklamadan anlaşılacağı gibi sadece sayılarda kullanılan “ş” kaynaştırma harfi ünlüyle biten sözcüklerde kullanılır. Oysa “beş” sözcüğünün aslında “ş” olduğundan yani sözcük ünsüzle bittiğinden bu sözcüğe kaynaştırma harfi getirilmez.

Cevap B”¹⁶

Yukarıdaki tanımda (-ş-) ve (-s-) ünsüzlerinin kaynaştırma harfi olarak gösterilmesi ve örnek kelimelerin yedi-ş-er, pasta-s-ı şeklinde açılımları yanlıştır. Ayrıca kuzu-n-un şeklindeki açılım da yanlıştır. Burada (-n-) kaynaştırma harfi değildir.

Yukarıdaki tanıma dayanarak çözümü istenilen örnek 3’ün cevabı olan b şikkında beşer kelimesinin beş-er şeklinde açılımının doğru olduğu açıklanırken, iki-şer, yedi-şer, yirmi-şer, elli-şer şeklindeki açılımların yanlış olduğu, doğruları-

¹⁴ ---- age. s. 36

¹⁵ ---- age. s. 57

¹⁶ Zirve dergileri, Lise 1, 02, 22 Ekim-11 Kasım, Baskı tarihi 22 Ekim 2001, s. 4

nın *ş*'yi kaynaştırma harfi olarak gösterip, *iki-ş-er*, *yedi-ş-er*, *yirmi-ş-er*, *elli-ş-er* şeklinde olması gerektiği belirtilmektedir.

Yukarıdaki 1999-ÖSS sorusu yanlış sorulmuş, cevabı da yanlış olarak verilmiştir. Bu soruda ve cevapta (*-ş-*)'yi kaynaştırma harfi olarak kabul etmek yanlıştır.

Görüldüğü gibi MEB'in hazırlattığı ders kitabında ve bu kitapları kaynak olarak alan bir dergide kaynaştırma ünsüzleri olarak *n*, *s*, *ş*, *y*, yardımcı ünlü olarak *a*, *e* gösterilmiştir. "*n*", "*y*" ünsüzleri kaynaştırma harfi olarak her devirde kullanılmıştır. "*s*" ve "*ş*" ünsüzleri ise hiçbir devirde hiçbir Türk lehçe ve şivesinde kaynaştırma harfi olarak kullanılmadığına dair kaynaklardan alınan bilgiler ışığına çıkarılmıştır.

-II-

2. Kaynaştırma harflerinin doğru şekilleri

2.1 "-s-"nin kaynaştırma harfi olmadığına, ünlü ile biten kelimelerden sonra 3. teklik şahıs iyelik ekinin *-sı*, *-si* olduğuna dair bilgiler:

Eski Türkçeden: "Tabgaç budun sabı süçig ağı-sı yımşak ermiş", "Süçig sabinga yımşak ağı-sı-nga arturup..."¹⁷, "Anda kisre ini-si kağan bolmuş erinç.", "...anda kisre ini-si eçi-si-n tek kılınmaduk erinç..."¹⁸, "...İlbilge Katunug Tengri töpü-si-nde tutup...", "...kangım kağan sü-si böri teg ermiş, yağı-sı koyun teg ermiş"¹⁹

Kıpçak Türkçesinden²⁰ "3. Şahıs Teklik : *-ı/-i; -sı/-si* anası KK 44, atası EH 113, 140, *devesi*, KK 46, *ulusı* EH 113"

Çağdaş Türk Lehçelerinden²¹: "Azerbaycan Türkçesi: 3. kişi: *+sı, +ı, atası s: 61; Türkmen Türkçesi, 3.kişi +sı(n), agası, s: 104; Kazak Türkçesi, -ı, -i, -sı, -si, babası, s: 261; Kırgız Türkçesi, -ı, -i, -u, -ü, -sı, -si, -su, -sü, enesi, s: 300"*

Bugünkü Türkmen Türkçesinde²²: "Üçünji şahsıñ birlik sanınyñ goşulmaları *-y/-i, sy/-si* zadyñ ya-da zatlaşan düşünjaniñ üçünji adama, umuman, zada değışlidigini görkezýar. Köplük sanınyñ goşulmaları *-y/-i, -sy/-si* zadyñ ya-da zatlaşan düşünjeniñ birneçe adama, umuman, zatlara değışlidigini bildirýer. Mesele: *gala-y, geçi-si*. Tablo: III *-y/-i, -sy/-si*"

¹⁷ Muharrem Ergin, *Orhun Abideleri, Kültigin*, güney yüzü, 5., 6. satırlar

¹⁸ ----- *age*. Doğu yüzü, 4., 5. satırlar.

¹⁹ ----- *age*. " " , 11., 12. satırlar

²⁰ Ali Fehmi Karamanlıoğlu, *Kıpçak Türkçesi Grameri*, TDK, Ankara 1994, s. 63

²¹ Ahmet Buran, *Çağdaş Türk Lehçeleri*, Elazığ 1999

²² *Türkmen Dilinin Grammatikasy*, Aşgabat, Ruh, 1999, s. 48-49

“(Eserde tabloda gösterilmiş.)²³ “Son sesi ünlü ile biten kelimeye: -sı, -si, -su, -sü. Üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra isim hal ekleri gelir. İki ek arasına zamir n’si girer. Ev--i-n-i, baba-sı-n-a, para-sı-n-dan”

“Misallerde de görüldüğü gibi teklik üçüncü şahıs iyelik eki konsonantla biten kelimeler için -ı, -i, -u, -ü ; su ve ne hariç, vokalle bitenler için -sı, si, -su, -sü’dür. Aslında bu şahıs iyelik ekinin -ı, -i olduğu ve bu -ı, -i’nin s’yi s ile biten bir kelimenin sonundan yanlış bir hece bölünmesi neticesinde alarak eke karıştığı anlaşılmaktadır. Fakat bu Türkçenin bilinmeyen devirlerinde olmuş, bilinen devirlerde başlangıçtan beri -ı, -i ve -sı, -si yan yana kullanıla gelmiştir.”²⁴

“İyelik eklerinin Türkiye Türkçesinde aldığı son şekilleri şöylece gösterilebilir: ...3. şah. -(I) -U, -Sı, -Su”²⁵

“Konsonant olan yardımcı seslere gelince, Türkçede iki tane yardımcı konsonant vardır. Bunlardan biri y, diğeri n’dir. Konsonant olarak asıl umumî yardımcı ses y’dir. başla-y-ıp, bilgi-y-i, evdeki-n-den, kendi-si-n-e”²⁶

2.2. “-ş-”nin kaynaştırma harfi olamayacağına dair görüşler:

“-ar, er, -şar, -şer. Bu ek aslında yalnız -ar, -er şeklinde idi. -şar, -şer şekli hece bölünmesi be-şer şeklinde olan beş-er’in tesiri ile ortaya çıkmıştır. Eski Türkçede -ar, -er, -rar, -rer şeklinde idi. : bir-er, iki-rer misallerinde olduğu gibi. Burada da -rar, -rer’in hece bölünmesi bi-rer şeklinde olan bir-er’in tesiri ile ortaya çıktığı görülüyor. İşte bu -rar, -rer sonradan yerini -şar, -şer’e bırakmış ve Batı Türkçesinde ek -ar, -er, -şar, -şer şeklinde kullanıla gelmiştir. Konsonantla biten köklere -ar, -er, vokalle biten köklere -şar, -şer getirilir.”²⁷

MEB’in söz konusu kitabının 33. sayfasındaki “-ar, -er, -şar, şer: onar, altışar, beşer, gibi sayıları üleştirme (paylaşırma ve dağıtma) görevinde bulunur.”²⁸ şeklindeki tanım, aynı kitabın 20’nci sayfasındaki “-ş-”yi kaynaştırma harfi olarak gösteren tanımla zıttır.

“-Ar/ şAr: Sayı adlarından üleştirme işlevinde sıfatlar kurar: birer, ikişer ...yedişer (yıl) gibi”²⁹

²³ Hamza Zülfikar, *Yabancılar İçin Türkçe, Dilbilgisi*, Ankara 1980, s. 39

²⁴ Muharrem Ergin, *age.* s. 212

²⁵ Zeynep Korkmaz, *age.* s. 260

²⁶ ---- *age.* s. 145,

²⁷ Muharrem Ergin, *age.* s. 161

²⁸ *Türk Dili ve Edebiyatı Türk Dili*, Lise 1, s. 33

²⁹ Zeynep Korkmaz, *age.* s. 342

2.3.. “-a-”, “-e-”nin kaynaştırma harfi olamayacağına dair görüşler:

MEB’in kitabında “a”, “e” ünlüleri *sev-(e)-r*, *koş-(a)-r* kelimelerinde yardımcı ünlü olarak gösterilmiştir.³⁰ **Bu, yanlış bir bilgilendirmedir.**

“-ar”, “-er” ekleri, Eski Türkçe devrinden beri var olan geniş zaman ekleridir.

“Vokal olarak dört tane yardımcı ses vardır. Vokallerden *a*, *e* yardımcı ses olarak kullanılmazlar *o*, *ö* ise Türkçede ancak ilk hecede buldukları için yardımcı ses olamazlar. Yardımcı ses olarak kullanılan vokaller bunların dışında *ı*, *i*, *u*, *ü* sesleridir.”³¹

“Türkçede bugün iki çeşit geniş zaman eki vardır:

-r
-ar, -er

Bunlardan –r bugün umumî geniş zaman eki durumundadır. *açıl-ı-r*, *unut-u-r*, *ye-r*, *den-i-r*, *başla-r* gibi.

-ar, -er ise yalnız tek heceli fiil kök ve gövdelerine, fakat bunların büyük bir kısmına getirilen geniş zaman ekidir. *yap-ar*, *kes-er*, *düş-er*, *öt-er*, *yaz-ar*”³²

“Eski Türkçede üç türlü geniş zaman eki vardı:

-ur, -ür
-ar, -er (*tut-ar*, *kes-er*)
-r

Azeri Türkçesinde her türlü fiilin geniş zamanı tek ek olarak –ar, -er ile yapılır: *getir-er*, *öl-er*, *uzan-ar*, *di-y-er*, *yarı-y-ar*, “yarar” misallerinde olduğu gibi.”³³

“Geniş zaman kipi; -r, -(I)-/(U)r ve Ar olmak üzere sıfat fiil kökenli iki farklı ek türü ile karşılanır.”³⁴

³⁰ ----- *age*. s. 37

³¹ Muharrem Ergin, *age*. s. 136

³² ----- *age*. s. 276

³³ ----- *age*. s. 277

³⁴ Zeynep Korkmaz, *age*. s. 637

2.4. İlgî hâli ekinin ünlülerden sonra “-nın, -nin, -nun, -nün olduğuna bu eklerdeki “-n-” ünsüzünün kaynaştırma harfi olamayacağına dair görüşler:

“tigin+ning ton+ı, “prensın elbisesi”, bu törü+nüing iş+i “bu törenin işi”³⁵

+ning/ +ning/ +nung, adınının 75, 46, arhantlarının 2, 26. 4, 43. begning 13, 51, burkannın 1, 21, 49, erning 41, 54, erdemning 4, 55, kanlarının 13, 45 künnüing 100, kimning 80. olarnın 41, 15. törülerning 59, 37 yalanguknung 3, 13. 13, 19”³⁶

“-ning”, yuvarlak ünlüden sonra “-nung” “ataning “babanın”, kök-nüing “göğün”, kuş-nung”³⁷

“İlgî hâli “-ung, -üing, -nung, -nüing”³⁸

“İlgî hâli: -ning, yuvarlak ünlülerden sonra nung: kuyaş-ning “güneşin”, könglümünün “gönlümün”, közümüz-ning “gözümüzün”³⁹

“İlgî Hâli : -ning/ -ning; -nung / -nüing İsmın ne ile ilgili olduğunu ifade eden ve aşağıdaki ekleri üzerine almış bir şekildedir. Genellikle belirtili isim tamlaması kurulur.

ataning ananın ölümü tükel (KB-5168), bu ol devlet karaning kurı (KB-336), kamugnung fırakı yakın ya yırak (kb-6206), kezigçe kelir bu ölümnüing kün (KB-1476), tili yalğan erning cefa kılkı ol (KB-2041)⁴⁰

“İlgî hâli: -ning/ -ning (zamirlerde -ing/ -ing) Kıpçak gramerlerinde izafet bahsinde incelenen ilgî hâli ekinin şekli daima -ning/ -ning’dir. (yazılış bazen -nın/ -nin) hanning CC 147, 1. Kökning CC 151, 5. Ölümning CC 137, 18”⁴¹

“...bu düşünüş başky sesi çekimsiz bilen başlanyan yagny -niñ/ -tiñ, -nin/-tin, dyn/-din değışik (fonetik varyantları bilen) goşulmalaryny kabul edyer.”⁴²

“Azerbaycan Türkçesi: İlgî hâli eki ünlülerden sonra +nin, +nun’dur: nenenin, ananın, s. 62; Türkmen Türkçesi: çağa-nın, enesi-nin, s: 105; Özbek Türkçesi: tek şekilli olup -ning’dir: bizning, ataning, ularning, s: 141; Uygur Türkçesi: ek +ning’dir, almi-ning, kol-ning, öy-ning, s: 181, Tatar Türkçesi: +nung, +néng’dir. Başkalaning,, s.227; Kazak Türkçesi: +DIng, +nIng’dir. Üzimning, hatunnung, s.262; Kırgız Türkçesi :+DIng, +nIng, -nUng’dur. balaning, elining”⁴³

³⁵ A.V. Gabain, *Eski Türkçe; Tarihi Türk Şiveleri*, TKAE, Ankara 1988, , s. 40

³⁶ Şinasi Tekin, *Uygurca Metinler II Mayrısimit*, Ankara 1976, s: 569-570

³⁷ Janos Eckmann, *Harezmi Türkçesi; Tarihi Türk Şiveleri*, TKAE, Ankara 1988, , s. 86

³⁸ ----- age. Janos Eckmann, *Eski Osmanlıca*, s. 259

³⁹ ----- age. s. 227

⁴⁰ Necmettin Hacıeminoğlu, *Karahanlı Türkçesi Grameri*, TDK, Ankara 1996, s. 9

⁴¹ Ali Fehmi Karamanlıoğlu, age. s. 65

⁴² *Türkmen Dilinin Grammatikasy*, age. s. 58

⁴³ Ahmet Buran, age. s. 300

“Anadolu ağızlarında tamlama hâli eki, yaygın olan biçimiyle, ünlülerden sonra +nın/+nin, +nun/+nün (niñ) şeklinde gelmektedir. Tamlama hâli ekinin ünsüzle biten kelimelerden sonra kullanılan yaygın biçimi, +ın/+in (+ iñ, +iñ), +un, +ün (+uñ, +üñ) şekilleridir.”⁴⁴

“İlgi (genitiv) durumu eki. Ünlülerle ve geniz ünsüzleriyle biten kelimelere +nıñ şeklinde kannıñ (kanın), kamnıñ (kamın), kazınnıñ (kayın ağacının)”⁴⁵ “Tamlayan hâli eki ünlü ile biten kelimelerden sonra –nın (-nin, nun, -nün)’dir, çatının, odanın”⁴⁶

“İlgi durumu: Bu durum ya iki adın yan yana getirilmesiyle eksiz olarak ya da ünsüzle biten kök ve gövdelerden sonra +In, +Un, ünlüyle bitenlerden sonra +nIn, +nUn ekinin getirilmesiyle karşılanır.”⁴⁷

“Misallerde de görülüyor ki bugün Türkçede genitif eki konsonantla biten kelimelerden sonra –ın, –in, –un, –ün ; vokalle biten kelimelerden sonra –nın, –nin, –nun, –nün şeklindedir. Yalnız *su* ve *ne* kelimelerinde ekin vokalle başlayan şekilleri *yIn* biçimini alarak kullanılır: *su-yun*, *ne-y-in* (üstü) misallerinde olduğu gibi. Bu şekiller şüphesiz ekin yazı dilindeki son şekilleridir. Eski devrelerde ve bugün ağızlarda ek bu şekillerde görünmez. Ekin sonundaki *n* aslında *ñ* olup Eski Türkçede ek –iñ, –iñ, –un, –ün; –niñ, –niñ, –nuñ, –nüñ şeklinde idi. Aslında ekin yalnız vokalle başlayan şekillerinin bulunduğu, konsonantla başlayan şekillerindeki *n*’yi ekin, hece bölünmesi neticesinde zamirlerden aldığı (*me-niñ*, *se-niñ* misallerinde olduğu gibi) anlaşılmalıdır. *n*’li şekiller ortaya çıktıktan sonra daha çok kullanılmaya başlamış ve zamanla vokalle başlayan şekillerin yerine de geçmiştir. Diğer Türk şivelerinde yalnız *n*’li şekiller kullanılmaktadır. Batı Türkçesinde ise vokalli ve *n*’li şekiller intizamla yan yana kullanıla gelmiştir. Eski Anadolu Türkçesinde ekin yalnız yuvarlak vokalli şekilleri vardı; *taş-uñ*, *ev-üñ*, *ata-nuñ*, *dere-nüñ* misallerinde olduğu gibi. Ekin vokali ancak Osmanlıca içinde uyuma bağlanmış, öte yandan İstanbul Türkçesi sağır kefleri attığı için son zamanlarda yazı dilinde ek *n*’leşmiş, böylece yukarıya aldığımız bugünkü sekiz şekli ortaya çıkmıştır.”⁴⁸

Son yapılan araştırmalarda Türkçede *su* kelimesinin ilgi hâli şeklinin *su-y-un* şeklinin yanında *su-nun* şeklinde kurallı şekilde kullanıldığı ortaya çıkmıştır.⁴⁹

⁴⁴ Ahmet Buran, *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri*, TDK, s. 68-69

⁴⁵ Şükrü Haluk Akalın, *Şor Sözlüğü*, Türkoloji Araştırmaları, Adana 1995, s. 130

⁴⁶ Hamza Zülfikar, *age.* s. 34

⁴⁷ Zeynep Korkmaz, *age.* s. 22

⁴⁸ Muharrem Ergin, *age.* s. 218

⁴⁹ Halil Ersoylu, *Kurallı Çekimle Kullanış: Sunuñ*, Lars Johanson Armağanı, Ankara, 2002, s. 136-145. Ahmet B. Ercilasun, *Türkiye Türkçesinde Yardımcı Ses*, Türk Dili, S. 585, s. 219-226 (Ercilasun bu makalesinde –y- ünsüzünün birinci derecede yardımcı ses olduğunu belirtmektedir.)

“Bu durumda dil, sorunu çözmek için birbirine doğrudan doğruya bağlanamayan seslere aracılık eden ve yardımcı sesler diye adlandırılan bazı seslere başvurur. Bu sesler -I/ -U-, -y- ve -n- sesleridir.”⁵⁰

Sonuç:

1. Bir harfin kaynaştırma harfi olabilmesi için sadece bir kategoride veya bir ekte değil, genel olarak kullanılması gereklidir. -y-, -n- ünsüzleri ve -ı-, -i-, -u-, -ü- ünlüleri Türkçenin her devrinde, tarihî ve yaşayan bütün şive ve lehçelerinde kullanılan kaynaştırma harfleridir.

2. -s-, -ş- ünsüzleri ve -a-, -e- ünlüleri ise Türkçenin hiçbir devrinde, hiçbir tarihî ve yaşayan Türk lehçe ve şivesinde kaynaştırma harfi olarak kullanılmamıştır. Bugün de kullanılmamaktadır. Sadece teklik 3. şahıs iyelik eki olan -sı, -si, -su, -sü eklerindeki -s- ‘nin kaynaştırma harfi olarak gösterilmesi, sadece -şar, -şer şeklindeki isimden isim yapma ekinde görülen -ş- ‘nin kaynaştırma harfi olarak gösterilmesi, sadece -ar-, -er- geniş zaman ekindeki ‘a- ‘nın kaynaştırma harfi olarak gösterilmesi, *hem kaynaştırma harflerinin genel olma kuralına aykırı*, hem de *Türkçenin tarihî ve yaşayan şive ve lehçelerindeki yapısına uygun* değildir.

3. Bütün Türk lehçe ve şivelerinde genel ilgi hâli eki “-nın, -nin, -nun, -nün” ekleridir. “-ın, -in, -un, -ün” şeklindeki ekler sadece Türkiye Türkçesinde kullanılan ikinci bir ilgi hâli ekleridir. Bütün tarihî ve yaşayan Türk lehçe ve şivelerinin genel ilgi hâli eki olan “-nın, -nin, -nun, -nün” eklerinin başındaki -n- harfinin kaynaştırma ünsüzü olarak gösterilip öğretilmesi Türkçenin yapısına uygun değildir.

4. Bütün Türk dünyasında “-s-, -ş- ünsüzlerinin ve -a-, -e- ünlülerinin, ayrıca ilgi hâli eki “-nın-, “-nin, -nun, -nün” ekinin başındaki -n- ünsüzünün kaynaştırma harfi olarak gösterilmediği, öğretilmediği hâlde; sadece Türkiye’de bazı kaynaklarda gösterilmesi, öğretilmesi hem Türkçeye aykırı, hem de Türkçenin öğretilmesinde birlik ve beraberliği bozucu bir davranış niteliğindedir.

5. Orta öğretimde “yaşasın” kelimesini öğrencilere örnek olarak gösterip, bu kelimenin içindeki bütün harflerin kaynaştırma harfleri olduğuna dair yanlış bilgiler veren öğretici ve eğitimcilerimizin Türkçeyi iyi öğrenip, öğretmeye yönelmelerini beklemekteyiz.

⁵⁰ Zeynep Korkmaz, *age.* s. 28